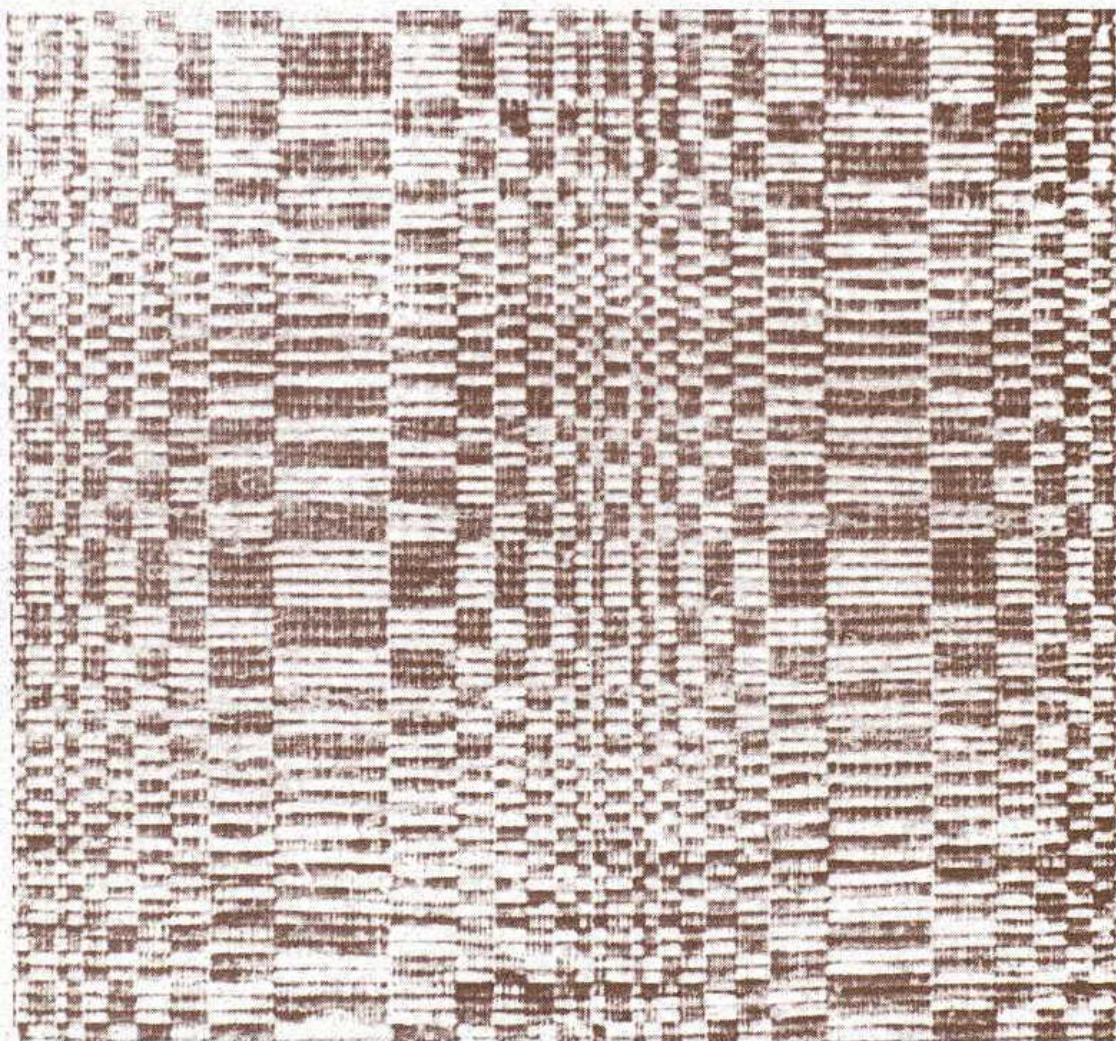

SLOVENSKÝ NÁRODOPIIS

Z OBSAHU: D. RATICA: Hodnoty v kontexte zmien každodennej kultúry.
J. ZAJONC: Domácka výroba tkanín v juhozápadnom Zemplíne (1900–1990).
P. SLAVKOVSKÝ: Agrárna kultúra a životné prostredie.
M. LEŠČÁK: Ethische Prinzipien des Familienlebens in slowakischen Märchen.
B. KERBELITE: Pravda o človeku v ľudových rozprávkach.

Na obálke:

1. strana: Detail handričkového pokrovca so vzorom „kapustovo hlavy“. Veľaty, okr. Trebišov, okolo r.1980

4. strana: Detail vzoru „ružičky“ na chlebovke tkanej netradičnou väzbou z bavlny a chemlonu. Veľké Ozorovce, okr. Trebišov, 1986-87.

Foto Juraj Zajonc. K článku Domácka výroba tkanín v juhozápadnom Zemplíne (1900-1990).

Dear Reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia. This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions, etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, *Slovenský národopis* deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of *Slovenský národopis* you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

HLAVNÝ REDAKTOR

Milan Leščák

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Stanislav Brouček, Lubica Droppová, Božena Filová, Emília Horváthová, Václav Hrníčko, Josef Jančár, Milan Kiripolský, Soňa Kovačevičová, Eva Krekovičová, Martin Mešša, Ján Mjartan, Ján Podolák, Zora Rusnáková, Peter Salner, Miroslav Válka

OBSAH

ŠTÚDIE

- R a t i c a, Dušan: Hodnoty v kontexte zmien každodennej kultúry..... 387
 Z a j o n c, Juraj: Domácka výroba tkanín v juhozápadnom Zemplíne (1900–1990)..... 397
 S l a v k o v s k ý, Peter: Agrárna kultúra a životné prostredie..... 423
 L e š č á k, Milan: Ethische Prinzipien des Familienlebens in slowakischen Märchen..... 448

DISKUSIA

- Rozhovor s Dr.Soňou Švecovou (Milan L e š č á k) 453
 K e r b e l i t e, Bronislava: Pravda o človeku v ľudových rozprávkach..... 460
 B e n ž a, Mojmir: Projekt Slovanského etnologického atlasu 466

MATERIÁLY

- S t o l i č n á, Rastislava: Ľudia a prírodné prostredie v meniacej sa socioökonomickej situácii 470
 B i t u š í k o v á, Alexandra: Betlehemy v rímskokatolíckych kostoloch v okolí Banskej Bystrice 477

ROZHLADY-SPRÁVY-GLOSÝ

- Šesťdesiatnik Ján Kantár (Mojmir B e n ž a)..... 492
 K životnému jubileu PhDr.Michala Hirjaka CSc. (Viera G a š p a r í k o v á)..... 493
 Gratulácia Milade Kubovej..... 495
 XI.Medzinárodný zjazd slavistov v Bratislave sa skončil (Viera G a š p a r í k o v á) 495
 Medzinárodná konferencia o ľudovej výrobe a remeslách (Katarína P o d o b o v á) 498
 Prvé stretnutie Projektu historických a etnologických štúdií Karpatského Euroregiónu (Juraj P o d o b a)..... 501

- Gelem, gelem, lungone dromeja (Zuzana P r o f a n t o v á)..... 502

RECENZIE-ANOTÁCIE

- Peoples and Cultures (Olga D a n g l o v á)..... 504
 Seljačke obiteljske zadruge (Marta B o t í k o v á)..... 506
 Kultové a sociálne aspekty pohrebného ritu od najstarších čias po súčasnosť (Zora V a n o v i č o v á) 507
 Jean-Noël Kapferer: Fáma – nejstarší médium sveta (Hana H l ô š k o v á)..... 508
 Ročenka Spolku Slovákov z Bulharska 1993 (Zora V a n o v i č o v á)..... 510
 O. Holzapfel: Das deutsche Gespenst (Eva K r e k o v i č o v á) 511
 Ecology and Folklore (Eva K r e k o v i č o v á) 512 *
 Ty Ranšpurské zvony zvoňá... (Eva K r e k o v i č o v á) 513
 Anotácie..... 514

OBSAH 41.ROČNÍKA

CONTENTS

STUDIES

- R a t i c a, Dušan: Values within the Frames of Everyday Culture..... 387
 Z a j o n c, Juraj: Home-made Cloths in the Region of South-West Zemplin (1900-1990)..... 397
 S l a v k o v s k ý, Peter: Agrarian Culture and Environment. 423
 L e š č á k, Milan: Ethische Prinzipien des Familienlebens in slowakischen Märchen (in German)..... 448

DISCUSSION

- Interview with Dr.Soňa Švecová (Milan L e š č á k) 453
 K e r b e l i t e, Bronislava: The Truth about Man in Folk-Tale 460

B e n ž a, Mojmír: The Project of Slavic Ethno-
logical Atlas 466

MATERIALS

S t o l i č n á, Rastislava: People and Natural En-
vironment in the Changing Social and Eco-
nomic Situation 470

B i t u š í k o v á, Alexandra: Chrèches in Roman
Catholic Churches in the Surroundings of Ban-
ská Bystrica 477

HORIZONS

Ján Kantár is Sixty (Mojmír B e n ž a) 492
The Anniversary of PhDr. Michal Hirjak, CSc.
(Viera G a š p a r í k o v á) 493

XIth International Congress of Slavicists ended
in Bratislava (Viera G a š p a r í k o v á) 495

International Conference on Folk Production and
Crafts (Katarína P o d o b o v á) 498

The First International Meeting „Project of His-
torical and Ethnological Studies of Carpathian
Euroregion” (Juraj P o d o b a) 501

Gelem, gelem, lungone dromeja (Zuzana P r o -
f a n t o v á) 502

BOOK REVIEWS – ANNOTATIONS

CONTENTS OF 41 VOLUME

INHALT

STUDIEN

R a t i c a, Dušan: Werte im Kontext der Ände-
rungen der Alltagskultur 387

Z a j o n c, Juraj: Häusliche Produktion der Tex-
tilien in süd-westlichen Zemplín (1900-1990) 397

S l a v k o v s k ý, Peter: Agrarkultur und die
Umwelt 423

L e š č á k, Milan: Ethische Prinzipien des Fami-
lienlebens in slowakischen Märchen 448

DISKUSSION

Gespräch mit Dr. Soňa Švecová (Milan L e š -
č á k) 453

K e r b e l i t e, Bronislava: Die Wahrheit über
den Menschen in den Volksmärchen 460

B e n ž a, Mojmír: Projekt des Slawischen ethno-
logischen Atlases 466

MATERIALIEN

S t o l i č n á, Rastislava: Menschen und Natur-
umwelt in der ändernden sozial-ökonomischen
Situation 470

B i t u š í k o v á, Alexandra: Weihnachtskrippen
in römisch-katholischen Kirchen in der Umge-
bung von Banská Bystrica 477

RUNDSCHAU

Ján Kantár sechzigjährig (Mojmír B e n ž a) 492
Zum Lebensjubiläum PhDr. Michal Hirjak, CSc.
(Viera G a š p a r í k o v á) 493

XI. Internationaler slawistischer Kongreß endete
in Bratislava (Viera G a š p a r í k o v á) 495

Internationale Konferenz über die volkstümliche
Produktion und Gewerbe (Katarína P o d o -
b o v á) 498

Das erste internationale Zusammentreffen „Pro-
jekt der historischen und ethnologischen Stu-
dien des Karpaten- Euroregions” (Juraj P o -
d o b a) 501

Gelem, gelem, lungone dromeja (Zuzana P r o -
f a n t o v á) 502

BÜCHERBESPRECHUNGEN – ANNOTATIONEN

INHALT DES 41. JAHRGANGES

ĽUDIA A PRÍRODNÉ PROSTREDIE V MENIACEJ SA SOCIOEKONOMICKEJ SITUÁCII (Na príklade obcí Dobrá Niva a Michalková)

RASTISLAVA STOLIČNÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

V päťdesiatych až sedemdesiatych rokoch 20. storočia sa najmä vo vyspelých západných krajinách uplatnili výsledky tzv. druhej vedeckotechnickej revolúcie. Jej masovo vyrábané a masovo spotrebované úžitkové hodnoty sa stali symbolom týchto konzumných desaťročí. Otázky životného prostredia sa preto v posledných desaťročiach stali najmä v najviac postihnutých krajinách postupne politickou, spoločenskou, ekonomickou, etickou i vedeckou prioritou (Vrabcová, 1986).

Aj keď Slovensko nepatrí ku krajinám prvého sledu tejto revolúcie, jej „aktivity“ zasiahli aj sem a prejavili sa tak v oblasti priemyselnej, ako i v oblasti poľnohospodárskej výroby a priniesli so sebou mnohé ekologické problémy, ktorých riešenia pred súčasnou spoločnosťou a vedou len stoja.

Slovenská etnológia v minulosti cielene neriešila ekologickú problematiku, svojím zameraním sa jej ale veľakrát dotýkala. Témy ako koristné a zberné hospodárstvo, poľnohospodárstvo, chov zvierat, ľudové liečiteľstvo, ľudové staviteľstvo, ľudová strava, domácka výroba a pod. patria ku klasickým etnologickým témam a zároveň k problémovým okruhom, ktoré sa dnes riešia v rámci tzv. humánnej alebo sociálnej ekológie (Stehlík, 1992), environmentálnej etnológie (Podoba, 1992) alebo kultúrnej ekológie. Na väčšine z nich sa dajú demonštrovať aj socioekonomické premeny, ktoré prebehli na slovenskom vidieku v priebehu 20. storočia a mali dopad na vzťah ľudí k svojmu bezprostrednému prírodnému okoliu.

Slovenskú poľnohospodársku výrobu zasiahla zásadná zmena formou prechodu od súkromného hospodárenia ku kolektívnemu na začiatku päťdesiatych rokov 20. storočia. Kolektivizácia poľnohospodárstva sa uskutočnila v súlade s politickými rozhodnutiami na Slovensku celoplošne, avšak jej časový horizont nebol všade rovnaký. V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch sa kolektivizovali najmä tie dediny, kde sa na základe predchádzajúcich období predpokladali dobré výsledky hospodárenia. (K takým patrí aj naša modelová lokalita Dobrá Niva.) Menej prosperujúce hospodárstva, najmä na problematických

terénoch s neúrodnou pôdou, so zlými prístupovými komunikáciami a pod. sa kolektivizovali postupne až do roku 1989, kedy bol tento proces zastavený. (Do tejto kategórie patrí druhá modelová lokalita, Michalková.)

Výskumy v oboch dedinách, Dobrá Niva a Michalková, boli zamerané na základné výrobnospotrebné aktivity obyvateľstva a ich vplyv na bezprostredné prírodné prostredie. Výskum sa sústredil na porovnanie dvoch etáp tohto vzťahu: situáciu pred kolektivizáciou súkromných pozemkov a pomermi a zmenami po tejto zásadnej zmene v spôsobe hospodárenia. Napriek tomu, že obce susedia svojimi pozemkami, sú z hľadiska historického a hospodárskeho vývinu i z hľadiska demografických údajov úplne odlišné. Poskytujú preto dobrý komparatívny materiál, ktorý naznačuje odlišné tendencie korelácie človeka a prírodného prostredia v závislosti od rôznych vonkajších faktorov.

Existujúca osada Dobrá Niva dostala už v roku 1254 mestské výsady, avšak hospodársky nedosiahla väčší význam. V roku 1828 bolo v obci 154 domov a 1152 obyvateľov, ktorí sa sa zaoberali poľnohospodárstvom a remeslami. V roku 1970 tu bývalo 1750 ľudí (Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I.). Väčšina obyvateľov sú evanjelici, ostatní sú katolíci. Do kolektivizácie poľnohospodárstva v roku 1952 väčšina obyvateľstva pracovala ako súkromne hospodáriaci roľníci, dosť ľudí bolo zamestnaných na miestnej píle, v okolitých kameňolomoch, na stavbe železničnej trate a ciest. V prvej polovici 20. storočia veľa mladých mužov odchádzalo z dediny za prácou do USA a do Kanady, aby si mohli kúpiť pozemky na hospodárenie a postaviť samostatný dom. Dedina leží na hlavnej komunikácii Zvolen-Šahy. Paralelne s ňou bola v dvadsiatych rokoch vybudovaná aj železničná trať, ktorá slúžila najmä na dopravu dreva z miestnych lesov. V obci bola mliekareň, ktorá vykupovala od roľníkov mlieko, z ktorého sa tu spracovával špeciálny plesňový syr pod názvom Niva.

Na rozdiel od Dobrej Nivy, prvá správa o Michalkovej ako obci je až z roku 1786. V roku 1828 mala 17 domov a 130 obyvateľov, v roku 1970 tu bývalo 184 ľudí, ktorí sa zaoberali predovšetkým poľnohospodárstvom. Dedina má roztratené osídlenie a skladá sa z niekoľkých osád (Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II.). Väčšina obyvateľstva je katolíckeho vyznania. Až do kolektivizácie v roku 1977 pracovala väčšina ľudí na svojich hospodárstvach. Miestne podmienky dovoľujú týmto ľuďom chovať obmedzené množstvo hospodárskych zvierat až do súčasnosti, avšak nastal výrazný odliv najmä mladšieho obyvateľstva mimo obce. V súčasnosti žije v dedine asi 50 ľudí.

Väčšina roľníkov vlastníacich pozemky v Dobrej Nive obhospodarovala 5 – 10 ha pôdy, len traja najväčší hospodári mali 15 ha pôdy. Obhospodarovanú zem tvorili oráčiňny, lúky a záhrady. Na vzdialenejších plochách ornej pôdy sa pestovali obilniny a krmoviny. Na menších bližších pozemkoch, tzv. ostredkoch sa pestovali ďalšie plodiny, predovšetkým konope, krmná repa, strukoviny (fazuľa, šošovica, cícer, slovienka) a zemiaky. V záhradách pri domoch sa pestovala zelenina (mrkva, petržlen, cibuľa, cesnak, kapusta) a zemiaky. V obci sa praktizoval trojosevný postup, čo v praxi znamenalo, že sa jeden rok na polia v jednej časti chotára siala pšenica, na druhý rok po nej nasledovala menej náročná obilnina raž alebo jačmeň a tretí rok sa na toto pole nasiala krmovina (ďatelina alebo ľadník s ovsom). V ďalších častiach chotára sa na polia vysievali uvedené plodiny s fázovým posunom. Polia sa hnojili vždy pod pšenice. Takto si gazda zabezpečil každoročne všetky potrebné obilniny a krmoviny, a zároveň sa všetky polia raz za tri roky vyhnojili a plodiny sa na ňom striedali. Pole sa hnojilo aj pred sadbou zemiakov. Hnojilo sa hnojom od kráv a od ošípaných, ktorý sa vyviezol na polia v zime a na jar sa rozhadzoval. Prvé pokusy s umelými hnojivami sa vyskytli v dedine v štyridsiatych rokoch a väčšinou išlo o thomasovu múčku. Pôda sa orala pluhmi, väčšinou ťahanými koňmi. Po orbe sa

ručne zbierali vyorané kamene, z ktorých sa robili na poliach medze a zasypávali sa nimi rokliny a iné nerovnosti terénu. Obilie sa kosilo ručne kosami a mlátilo sa v stodole pri dome na mláčačke, ktorú ťahali kone. Neskôr, najmä gazdovia, ktorí si zarobili v USA a Kanade, kúpili mláčačky na elektrický prúd. Zemiaky a repa sa okopávali len ručne. Ďalšiu časť poľností tvorili lúky. Mnohé boli vzdialené od dediny 5 – 10 km a bývali aj v pásme lesa. Lúky sa zavlažovali pomocou zásekov, ktorými sa na ne odvádzala voda z horských potokov. Najbohatší gazdovia, ktorí chovali aj ovce, lúky hnojili košarovaním. Maštalný hnoj však na lúky nevystačil. Napriek tomu bola úroda sena dostatočná a kosba sa robila v júni a v auguste. V štyridsiatych rokoch mali najbohatší gazdovia už kosačky ťahané koňmi, ostatní kosili kosami.

Po kolektivizácii nastali zásadné zmeny v systéme poľností. Vzdialenejšie lúky sa začali zalesňovať, rozorali sa medze na poliach a scelili sa do väčších celkov. V niektorých častiach chotára sa rozorali na polia aj bývalé pasienky, ktoré boli pôvodne v pásme medzi poliami a lesom. Na začiatku spoločného hospodárenia sa dodržiaval osvedčený oševný postup a pestovali sa tie plodiny, ktoré tu boli tradičné. Pracovalo sa ručne a strojmi, ktoré vlastnili najbohatší gazdovia. Postupne pribudli kolové traktory, ktorými sa dalo v dobre obrobenej zemi zorať 7-8 ha denne. Ako však postupne stroje oťažievali, zem sa stláčala a práca s ňou bola stále náročnejšia. Pribúdalo aj kameňov, ktoré nikto z poľí nezberal. Na svahovitých poliach prudké dažde vymývali často celú nasiatu úrodu, pretože chýbali pôvodné horizontálne medze, ktoré tomu zabraňovali. Postupne družstvo prestalo siať d'atelinu a začalo pestovať kukuricu, ktorá tvorila vo forme siláže viac objemov krmiva. Poľnohospodárska politika štátu preferovala z obilnín najmä pšenicu, preto sa siala aj niekoľkokrát za sebou, bez ohľadu na následky, ktoré spôsobuje opakované pestovanie monokultúry. Tým sa narušil stáročiami overený tradičný model pestovania plodín a pribudli starosti s burinou a klesali výnosy. Najmä od šesťdesiatych rokov nastúpila éra enormného hnojenia pôdy umelými hnojivami. Polia sa hnoja najmenej dva razy do roka, na jeseň pred orbou a na jar po vzrastení rastlín. Robí sa to strojmi a lietadlami (pri obci je vybudované malé letisko). Družstvo, ale i ľudia v záhradách neustále zápasia s burinou, proti ktorej sa tiež chemicky postrekuje. Jej neúmerný výskyt je dôsledkom pestovania monokultúr, ale súvisí aj so zmenami v technológii poľnohospodárskej práce. Pri tradičnom hospodárení sa obilie spracovávalo pri dome, v stodolách. Kombajny ho spracujú na poliach a spolu so slamou na pole vypadne aj pozbieraná burina, čím sa vlastne znova dostáva do pôdy. Napriek všetkému patrí družstvo v Dobrej Nive k najlepším na Slovensku. V čase výskumov sme sa nestretli ani s jedným bývalým hospodárom alebo jeho dedičom, ktorý by chcel naspäť svoje pozemky, aj keď to už umožňuje reštitučný zákon.

Východisková situácia druhej modelovej lokality, Michalkovej, bola odlišná. V obci neboli väčší gazdovia, traja najväčší vlastnili 6-7 ha poľností a ostatní mali len 2-4 ha. Pôda bola kamenistá, menej úrodná a musela sa najmenej každý druhý rok hnojiť. Oševný postup býval nasledovný: pšenica, raž alebo jačmeň, d'atelina a zemiaky. Orná pôda bola v blízkosti obydľí a vytvárala malé terasovité políčka s kamennými medzami. Osobitne sa obrábal kus pôdy, kde sa pestovalo konope, tzv. konopnica a osobitne bola záhrada na pestovanie zeleniny (mrkva, petržlen, kapusta, cibuľa, cesnak) a strukovín (fazuľa, hrach, bôb). Polia sa orali pluhmi s volskými alebo konskými záprahmi. Obilie sa kosilo ručne kosami, ale ľudia si spomínali aj na roky, kedy ho museli žať kosákom, aby ho nevytrhali aj s koreňmi. Polia sa až do 2. vojny hnojili maštalným hnojom a popolom. Po vojne, ako miestni roľníci vstúpili do Zväzu súkromne hospodáriacich roľníkov, dostali sa aj k umelým hnojivám, ale niektorí z nich ich na svoje majetky nikdy nepoužili. Zväčša sa používali na hnojenie obecných pasienkov. Väčšinu poľností tvorili v dedine lúky, ktoré zabez-

pečovali dostatok krmiva pre chov hospodárskych zvierat, najmä hovädzieho dobytku, ktorý bol hlavným zamestnaním tunajších obyvateľov. Lúky siahali do bezprostrednej blízkosti domov a kosili sa dvakrát ročne, v júni a v auguste. Hnojili sa popolom a neskôr aj umelými hnojivami, predovšetkým thomasovou múčkou.

V roku 1977, kedy boli súkromné pozemky v Michalkovej skolektivizované a pripojené k družstvu v Dobrej Nive, obyvateľstvo, ktoré tu zostalo žiť, obhospodaruje len menšie pozemky, na ktorých si dorába pre svoju spotrebu zeleninu, zemiaky a pre zvieratá krmivo, najmä obilie. Ostatné oráčiny družstvo zatrávnilo a spolu s lúkami len kosilo. Zmenšená rozloha ornej pôdy a menší repertoár pestovaných plodín zem vyčerpáva, rozbujnela sa burina a viacerí škodcovia, na zemiakoch najmä mandelinka zemiaková. Nepomáha ani dobré hnojenie maštalným hnojom, ktorého je teraz v dedine prebytok. Mnohé rodiny totiž chovajú naďalej niekoľko kusov statku, ošípané, ovce i kozy, ale keďže nemajú bývalé polia, hnoj nemajú kde vyvážať. Ten sa hromadí na dvoroch a vytvára ďalší ekologický problém. Seno pre zvieratá dorábajú obyvatelia zo svojich bývalých lúk. Družstvo to toleruje, pretože v posledných rokoch už lúky prestalo aj kosiť. Slúžia len na pasenie veľkých stád družstevného dobytku, prevažne mladej jaloviny. Tá je tu od jari do jesene v otvorených ohradách. Ohrady sa čistia len na jar, takže keď veľa prší, dobytok je dlhé obdobia v blate. Okrem toho z ohrad steká prúd močovky, ktorý vyžiera okolité lúky a zamoruje aj vodné zdroje. Družstvo vyváža na michalkovské lúky aj močovku z hospodárstva v Dobrej Nive. Problémy s močovkou a práškovanie lúk a celého chotára z lietadiel pokladajú obyvatelia Michalkovej za najväčšiu krivdu, ktorá sa im stala po kolektivizácii. Tvrdia, že sa zmenila skladba trávín a kvetín na lúkach a že po čase sa tam zvieratá prestanú chcieť pásť. V súčasnosti sa traja gazdovia rozhodli opäť súkromne hospodáriť na svojich bývalých pozemkoch a znova rozorali svoje polia a vrátili sa k tradičným pestovateľským postupom.

V oboch obciach bývali pred 2. vojnou obecné pasienky a obecné lesy. Udržiavanie pasienkov mali na starosti všetci majitelia hospodárskych zvierat, ktoré sa tam pásli. Pravidelne sa klčovali od kríkov, zbierali sa kamene a po častiach sa aj prihnojovali síranmi a thomasovou múčkou. V Michalkovej boli pasienky rozdelené po osadách, tzv. účastinách, ktoré ich mali vo svojej réžii. Úroda sena z vyhnojenej časti sa predala, aby boli financie na ďalšie hnojivo. Na pasienkoch bežne rástli rôzne plané ovocné stromy (jablká, hrušky, slivky, čerešne), ktorých plody sa využívali na kŕmenie zvierat alebo sa sušili a slúžili ako potravina pre ľudí. Na pasienkoch sa zbierali aj trnky, drienky, šípky, rasca a liečivé byliny. V Michalkovej rástlo veľa borievok, ktoré sa zbierali do liehovarov na výrobu borovičky. Z trnok a drienk sa zvyklo robiť podomácky víno a v Michalkovej bolo takmer v každom dome zariadenie na pálenie. Pálilo sa napr. z plodov divých čerešní, ktorých v oboch dedinách rástli celé háje. Po kolektivizácii v Dobrej Nive časť pasienkov zorali a premenili na oráčiny a na ostatných sa pasie družstevný dobytok. V Michalkovej pripadli pasienky štátnym lesom, ktoré z nich viac ako dve tretiny, asi 130 ha zalesnili.

Pri obydliach a na medziach polí sa ľudia pokúšali pestovať aj ušľachtilé ovocné stromy. V Dobrej Nive to zavádzali najmä „amerikáni“, ale pre ovocie je v dedine drsná klíma a ovocie zvyčajne pomrzlo. V Michalkovej sa však pestovaniu ovocia darilo a boli tu aj ľudia, ktorí ho vedeli štepiť. Pestovali sa najmä bystrické slivky, jablká, hrušky a orechy. Z ovocia sa varil lekvár a robila sa štava, tzv. zaft. Niektoré domácnosti ho aj zavárali. V posledných rokoch je však úroda ovocia veľmi slabá alebo žiadna. Už niekoľko rokov nemali v Michalkovej slivky, jablká a orechy. Čerešne pred dozretím opadávajú. Stromy vyschýnajú a ľudia to pripisujú tzv. kyslým dažďom.

V Dobrej Nive patrili kedysi obci všetky okolité lesy, z ktorých časť pred 2. vojnou predala majiteľovi píly. Ten ťažil predovšetkým dubové a bukové stromy a produkciu vyvážal do celej Európy. Ostatný les obhospodarovala obec prostredníctvom obecných hájnikov, ktorí regulovali ťažbu dreva, ale aj zber lesných plodov. Po kraji lesa sa pásli ošípané a kozy. Pre kozy sa tiež obtínali mladé konáre liesky, buka alebo hrabu, ktoré vysušené slúžili v zime ako krmivo. Po vojne pripadli všetky lesy štátu a ťažilo sa v nich najmä pre drevársky závod Bučina vo Zvolene. Obyvatelia tvrdia, že v posledných rokoch ubudlo z lesa najmä húb a pripisujú to chemickým posypom z lietadiel. V Michalkovej nepatril ani pred 2. vojnou celý les obci, väčšinu vlastnil štát. Aj v ňom sa ťažilo drevo najmä na kúrenie do okolitých miest a dedín. Muži z dediny si prácou v lese privyrábali. Les bol aj zdrojom ďalších príjmov za predaj lesných plodín a húb. Tých tu bývalo tak veľa, že v sezóne bývali každodenným jedlom. Zbierali sa najmä dubáky, pečiariky, hlivy, kuriatka a podpničky. Na jeseň sa chodievalo do lesa na suché lístie, ktorého sa vozili z hory celé vozy a v zime sa ním podstielalo pod statok. V súčasnosti sa v lesoch na okolí stále drevo ťaží, a zároveň sa aj zalesňujú veľké plochy bývalých pasienkov a lúk. Sadí sa najmä dub, buk, javor, lipa, borovica, červený smrek, smrek a aj jedlička, ktorá sa však neujíma.

V lesoch a na pasienkoch bývalo dostatok zveriny a vtáctva. Ľudia niektoré lovili pre obohatenie stravy, iné kvôli kožušine na predaj. V Dobrej Nive najmä chudobnejší ľudia z radov pastierov vyberali z hniezd mladé vrany alebo škorce a piekli si ich nad ohňom. Podobne aj raky a ryby z miestneho potoka. V Michalkovej si muži privyrábali aj odchytom líšok a kún, z ktorých spracovávali a odpredávali kožušinu. V oboch dedinách ľudia konštatovali, že niektoré vtáky a zvieratá už vôbec alebo takmer nevidno. Z vtákov ide najmä o škorce, škovránky, kukučky, straky, prepelice, jarabice a bociany, ktoré tu bývali v hojnom počte. Ľudia ich úbytku pripisujú aj enormné rozmnoženie škodcov rastlín a stromov, ktorí už nemajú prirodzeného nepriateľa. Zo zvierat úplne zmizli zajace, ryby, raky a v Michalkovej je evidentne oproti minulosti menej hadov. Za to diviaky, srnky a líšky sa v súčasnosti odvažujú chodiť až do bezprostrednej blízkosti dedín, čo kedysi nebývalo. Súvisí to pravdepodobne s veľkým ruchom v lesoch, kde sa neustále ťaží a rýchlo sa zalesňujú paseky, ktoré tvoria obživu pre zver.

V chotári Dobrej Nivy sú navrátené vodné pramene, ktoré zásobujú pitnou vodou mesto Zvolen a okolie. Dedina preto nikdy nemala s vodou problémy. Ľudia ju naberali zo studní pomocou rumpálov a na napájanie zvierat boli vybudované vahadlové studne s drevenými korytami. Od tridsiatych rokov je v dedine vybudovaný vodovod. Cez dedinu tečie potok, na ktorom kedysi pracoval mlyn. O potok sa preto staral mlynár, ktorý zabezpečoval jeho plynulý prietok. Na potoku sa bežne právalo. Vždy v ňom bol dostatok rýb a rakov. Na pasienkoch a na lúkach bývali menšie vodné pramene, studničky, z ktorých sa ľudia mohli pri práci kedykoľvek napiť. Studničky sa pravidelne každú jar čistili od blata a zakrývali sa konármi, aby do nich nepadala nečistota. Čistenie studničiek malo v Dobrej Nive ritualizovanú podobu zvyku, pri ktorom chlapci na sviatok Božieho tela najprv studničky vyčistili, potom chodili po domoch a za túto robotu dostali naturálnu odmenu. V dedine bolo aj niekoľko menších vodných plôch, ktoré slúžili najmä na napájanie dobytká a na chov husí a kačíc. Máčalo sa tam aj konope a na brehoch sa bielilo a polievalo natkané plátno. Tieto vodné plochy boli životným priestorom bocianov, vodných sliepochiek, divých kačíc, a najmä žiab. Po kolektivizácii družstvo zregulovalo potok kamennými blokmi. Keďže mlyn prestal pracovať, nikto sa o jeho čistenie nestará. Preto je zarastený a zanesený a na jar pri topení snehu sa pravidelne vylieva na okolité pozemky. Ryby a raky v potoku nie sú. Pri sceľovaní polí a pasienkov boli mnohé studničky rozorané

a zasypané alebo rozdupané pasúcimi sa zvieratami. Zvyk čistenia studničiek pretrval niekoľko rokov po 2. vojne a po kolektivizácii úplne zanikol. Dnes tieto pramene už nejestvujú, čo súvisí zjavne aj s rozoraním medzí, ktoré vodu vo vyššie položených pozemkoch zdržiavali. Družstvo zasypano aj všetky vodné plochy a vodu z nich stiahli do potoka. Z dediny preto zmizli všetky vodné divé vtáky a žaby, zostal jeden pár bocianov. Dá sa povedať, že čo sa týka prirodzených vodných zdrojov, došlo tu k dosť drastickému zásahu. I najmenší ekosystém je totiž nepostrádateľný pre existenciu komplexného prírodného spoločenstva (Mundl, 1992).

V Michalkovej bývali s vodou problémy. Keďže sa tu chovalo až 200 kusov statku, ktorý sa musel napájať, najmä v lete voda do studní nestačila dotekať. Pri akútnom nedostatku vody musela sa voziť na vozoch v cisternách zo susednej dediny (Kráľová), kde bol silný vodný prameň. Dobytok sa preto chodil pásť často aj na vzdialené pasienky, kde boli studničky a mohol sa napojiť. Cez dedinu tiekol potok, na ktorom sa dalo právať a bývali v ňom ryby, raky a hady. S väčším množstvom bielizne a máčať konope sa chodievalo na vozoch do pomerne vzdialenej obce (Podzámčok), kde boli prirodzené teplé vodné plochy. V poslednom desaťročí bol do nižšie položených osád zavedený vodovod. V dvoch osadách ešte nie je a voda sa berie stále zo studní, čerpá sa vodným čerpadlom alebo priteká k domu samospádom cez rúru. Aj používané studne sú často v blízkosti hnojiska, čo však obyvateľom neprekáža. Voda dnes už zvyčajne dosť vyčerpáva, pretože jej spotreba sa vzhľadom k počtu obyvateľov výrazne znížila. Potok je tak zarastený, že takmer zmizol. Roky nebol čistený a ľudia tvrdia, že to nemá význam, pretože cezeň chodí niekoľkokrát denne družstevné stádo, ktoré vodu zmúti. Okrem toho do neho vteká z ustajneného dobytky močovka.

Ukazuje sa, že výskum zameraný na základné výrobné a spotrebné aktivity ľudí v dvoch odlišných socioekonomických situáciách priniesol výsledky aj pre sledovanie problematiky vzťahu ľudí a prírodného prostredia. Analýza materiálov potvrdzuje, že roľník, hospodáriaci na vlastných pozemkoch, ktorý bol pri svojej práci v neustálom kontakte s prírodným prostredím, nebol síce z hľadiska ekológie úplným ideálom (klčovanie lesa za účelom rozširovania pasienkov a lúk, ťažba dreva, lov zveri a vtákov), ale vedel odhadnúť únosnú mieru toho, čo si možno od prírody zobrať a zasa jej vrátiť. V oboch dedinách ničím dramaticky neohrozil prirodzenú rovnováhu okolitého prírodného prostredia. Kolektivizácia a s ňou súvisiaca poľnohospodárska veľkovýroba má na svedomí niekoľko negatívnych dopadov na životné prostredie v oboch dedinách. K najmarkantnejším patrí pestovanie monokultúr (pšenica, zemiaky) viac rokov za sebou a s tým súvisiace vyčerpanie pôdy, enormné zaburinenie a výskyt škodcov. V Dobrej Nive je to aj niekoľko desaťročí trvajúce hnojenie umelými hnojivami a postrekovanie proti burinám, ktoré zamorujú pôdu a rastlinstvo a dostávajú sa tak do potravinového reťazca hospodárskych zvierat i ľudí. Kvalitná orná pôda bola postupne utlačená ťažkými poľnohospodárskymi strojmi. V Dobrej Nive došlo aj k úplnému zničeniu alebo zásadnému narušeniu pôvodných ekosystémov odvodnením a zasypaním vodných plôch, rozoraním a zasypaním vodných prameňov na pasienkoch a lúkach, zregulovaním potoka a rozoraním medzí medzi pôvodnými poliami. V Michalkovej došlo ku kolektivizácii až o 25 rokov neskôr, preto sa tu jej dôsledky na prírodné prostredie tak markantne neprejavujú. Najväčšia devastácia je tu spojená s veľkochovom dobytky, ktorý sa prejavuje najmä na pozemkoch ohrád, kde je dobytok ustajnený, na prístupových cestách a pri napájadlách (Eliáš, 1993). Ekologickým problémom je aj enormné množstvo exkrementov týchto zvierat, ktoré znečisťujú okolitú pôdu, potok a niektoré vodné zdroje. Na druhej strane treba povedať, že po kolektivizácii bolo zalesnených veľa plôch bývalých lúk a pasienkov. Markantné je to najmä v Michalkovej, kde sa

les približuje k dedine a charakter okolitej krajiny sa začína približovať k pôvodnej krajine pred osídlením.

LITERATÚRA

- ELIÁŠ, P., 1993: Človek a rastlinstvo: Náčrt analýzy interakcií „človek-prostredie“ v modelových územiach obcí Dobrá Niva a Michalková. Slov. Národop. 41, s. 30-43.
- Kolektív, 1977: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, I. Bratislava, Veda, s. 322.
- Kolektív, 1977: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, II. Bratislava, Veda, s. 250.
- MUNDL, K., 1992: Zachraňme naději. Rozhovory s Konradem Lorenzem. Praha, Panorama, s. 81-95.
- PODOBA, J., 1992: Etnografický pohľad na problematiku vzťahu človeka a životného prostredia: etnoekológia, kultúrna ekológia alebo environmentálna etnológia? Slov.Národop.,40, s. 252-266.
- STEHLÍK, J., 1992: Příroda a lidé. Mezinárodní politika, 6., s. 6-10.
- VRABCOVÁ, J., 1986: Filozofické aspekty ekologickej krízy. Kandidátska dizertačná práca, s. 3.

This work was supported, in part, by Grant Agency for Science (Grant No 193).

ŠTÚDIE

B e n č i k o v á, Ivona: Príspevok ku štúdiu jarmočných piesní na Slovensku 44

B e ň u š k o v á, Zuzana: Prejavy religiozity v spoločenskom živote slovenskej dediny v 2. polovici 20. storočia 297

B o g o z o v á, Irena: K typológii pohádkových názvů 161

E l i á š, Pavol: Človek a rastlinstvo: náčrt analýzy interakcie „Človek a prostredie” v modelových územiach obcí Dobrá Niva a Michalková 30

F a l f a n o v á, Lubica: Profesná dráha živnostníkov a znárodňovacie procesy 139

F e g l o v á, Viera: Priestor ako antropologický fenomén 131

J e l i n e k, Yeshayahu A.: Židia na Slovensku v 19.storočí: poznámky k dejinám 271

K a d l e c o v á, Andrea: The Ethnic Pluralism of a Small Farming Town in the First Half of the 20th Century and Today 171

K i l i á n o v á, Gabriela – K r e k o v i č o v á, Eva: Research on Slovak Erotic Folklore 313

K r e k o v i č o v á, Eva – K i l i á n o v á, Gabriela: Research on Slovak Erotic Folklore 313

K o w a l s k á, Eva: Kláštory františkánov na Slovensku a národnostný problém v 17.-18. storočí 304

L é š č á k, Milan: Ethische Prinzipien des Familienlebens in slowakischen Märchen 448

L u t h e r, Daniel: Spoločenské konflikty v poprevratovej Bratislave (1918-1924) 16

R a t i c a, Dušan: Hodnoty v kontexte zmien každodennej kultúry 387

S a l n e r, Peter: Tolerancia a intolerancia vo veľkých mestách Strednej Európy (model Bratislava) 3

S i r o v á t k a, Oldřich: Der ethnische Humor 55

S l a v k o v s k ý, Peter: Agrárna kultúra a životné prostredie 423

Š k o v i e r o v á, Zita: Kooperácia v dedinskom spoločenstve 259

Z a j o n c, Juraj: Domácka výroba tkanín v juhozápadnom Zemplíne (1900-1990) 397

DISKUSIA

B e n ž a, Mojmir: Projekt Slovanského etnologickeho atlasu 466

J a k u b i k o v á, Kornélia: Je etnická identifikácia funkciou jazyka a kultúry? 60

K e r b e l i t e, Bronislava: Pravda o človeku v ľudových rozprávkach 460

L e š č á k, Milan: Rozhovor s Hon.Prof.Dr. Klausom Beitzlom. 194

Rozhovor s Prof.Jerzy Bartmińskim 326

Rozhovor s Dr.Soňou Švecovou 453

MATERIÁLY

A p á t h y o v á - R u s n á k o v á, Zora: Zbory svedkov Jehovových v dedinskom spoločenstve 216

B i t u š i k o v á, Alexandra: Betlehemy v rímskokatolíckych kostoloch v okolí Banskej Bystrice 477

C h u r ý, Slavko: Pestovanie a choroby zemiakov v polovici 19.storočia v zrkadle archívneho materiálu z Liptova 65

Z obsahu majetkových inventárov závislého obyvateľstva v Liptove koncom 18. a v 1. polovici 19. storočia 348

M l á d e k, Jozef – Š i m k o, Dušan: Petržalka – životné prostredie a jeho humanizácia 201

P e t r á š, Milan: Klenovské syrce 338

S l a v k o v s k ý, Peter: História jedného družstva 69

S r b, Vladimír: Romové v České republice 1991 331

S t o l i č n á, Rastislava: Ľudia a prírodné prostredie v meniacej sa socioekonomickej situácii 470

Š i m k o, Dušan – M l á d e k, Jozef: Petržalka – životné prostredie a jeho humanizácia 201

V i d o v á, Regina – Z a j o n c, Juraj: Tvorba, použitie a význam systému banky dát a fondu čiernobielych fotografických pozitívov FOPO v NÚ SAV 80

Z a j o n c, Juraj – V i d o v á, Regina: Tvorba, použitie a význam systému banky dát a fondu čiernobielych fotografických pozitívov FOPO v NÚ SAV 80

ROZHLADY – SPRÁVY – GLOSÝ

B e n ž a, Mojmir: Činnosť Národopisného odboru Matice slovenskej obnovená 231

Šesťdesiatnik Ján Kantár 492

B o t í k, Ján: Dr.György Tábori osemdesiatnikom 357

D a n g l o v á, Olga: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze – bilancia funkčného obdobia 1989 –1992 99

D r o b o v á, Jana: XI.Etnomuzikologický seminár 364

D z i e g i e l, Leszek: Anna Zambrzycka-Kunachowicz (1931-1993) 359

E l i á š o v á, Eva: Sommerakademie – Volkskultur 1992 98

F e g l o v á, Viera: Konferencia „Velkoměsto – prostor společenských a kulturních inovací” v Liblicích	368
G a š p a r í k o v á, Viera: XI. Medzinárodný zjazd slavistov v Bratislave sa skončil	495
K životnému jubileu M.Hirjaka	493
Gratulácia Milade Kubovej	495
H l ô š k o v á, Hana: Valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV a konferencia „Ludová kultúra a etnická identifikácia”	360
C h o r v á t h o v á, Lubica: Semináre Etnoarcheologickej sekcie pri SAS a SNS	230
K a d l e c o v á, Andrea: Čo sa skrýva za skratkou PPPP?	92
K a l a v s k ý, Michal: Konferencia „Mniejszosci narodowe i religijne w pokomunistycznej Europie srodkowo-wschodniej”	92
Výstava „Objektívom Pavla Socháňa”	101
K o v a č e v i č o v á, Soňa: Sympóziu o kultúrnych hraniciach a národnej identite	366
K r e k o v i č o v á, Eva: Konferencia „Národné symboly – slovanské symboly”	228
L e š č á k, Milan: Za Oldřichom Sirovátkom (1925-1992)	85
Konferencia Folklór v identifikačných procesoch spoločenstva	90
Etnofilm Čadca'92 očami etnológa	224
M a n n, Arne B.: Rómska problematika v prácach prof.C.Nečasa	222
M u š i n k a, Mykola: Národopisná činnosť Oresta Zilynského	102
P a l i č k o v á, Jarmila: 2.Konferencia EASA	95
P a r í k o v á, Magdaléna: Sympóziu o Slovákoch v Maďarsku.....	229
Študentská vedecká konferencia na Katedre etnológie FFUK v Bratislave	232
P o d o b a, Juraj: Prvé medzinárodné stretnutie Projektu historických a etnologických štúdií Karpatského Euroregiónu	501
P o d o b o v á, Katarína: Medzinárodná konferencia o ľudovej výrobe a remeslách	498
P ö s s, Ondrej: PhDr. Ján Tibenský, DrSc, sa dožil 70 rokov	355
P r a n d o v á, Elena: Rudolf Žatko a národopisná veda (1913-1976)	358
P r o f a n t o v á, Zuzana: Dve konferencie k XI. Medzinárodnému zjazdu slavistov v Bratislave.....	226
Gelem, gelem, lungone dromeja	502
S l á v k o v s k ý, Peter: Ján Hyčko (1915-1993)	87
Š v e c o v á, Soňa: PhDr.Josef Kandert CSc, päťdesiatnikom	84
Š v e h l á k, Svetozár: Vonička Dušanovi Holému k šesťdesiatke	221

Výsledky výskumných úloh NÚ SAV a KE FFUK v roku 1992	88
Z a j o n c, Juraj: Výstava zo zbierok K.L. Zachara	372
Záverečný protokol Etnofilm Čadca 1992	101

RECENZIE-ANOTÁCIE

B e ň u š k o v á, Zuzana: Lidé z příměstí Prahy	378
B i t u š i k o v á, Alexandra: Palen J.John: The Urban World	373
Rosman,A. – Rubel P.G.:The Tapestry of Culture	374
B o t í k o v á, Marta: Folklore, Folklorism and National Identification	376
Seljačke obiteljske zadruge	506
H l ô š k o v á, Hana: L.Röhrich – S.Wienker-Piepho: Storytelling in Contemporary Societies.....	233
P.Đurčo – J.Mlacek – Z.Profantová – J.Skladaná: Bibliografía slovenskej idiomatiky, frazeológie a paremiológie	237
J.N. Kapferer: Fáma – nejstarší médium světa	508
J a k u b i k o v á, Kornélia: Lami,Š.: Stratila som partu	382
K a l a v s k ý, Michal: Neznámi Rómovia	110
Etnokultúrny vývoj na južnom Slovensku	121
I.Udvari: Ruszinok a XVIII században	238
K i l i á n o v á, Gabriela: Egman,M.: Ethnic Identity in Urban Europe	114
Ohnuki-Tierney, E.:Culture through Time	242
K r e k o v i č o v á, Eva: Hola, hola, pastuškové	118
O. Holzapfel: Das deutsche Gespenst	511
Ecology and Folklore	512
Ty Ranšpurské zvony zvoňá... ..	513
M o r a v i c k á, Lucia: Černí bohové Ameriky	250
M u š y n k a, Mykola: Naulko V.I. a kol.: Kultura i pobut naselenňa	120
P a l i č k o v á, Jarmila: Sytuacja mniejszościowa i tożsamość	117
P o p e l k o v á, Katarína: Ethnokulturelle Prozesse in Gross-Städten Mitteleuropas, Leute in der Gross-Stadt	112
Lidé n.žsta I.	113
S a l n e r, Peter: P.Sýkora: Boj s drakom	243
S.Kovačevićová: Liptovský Svätý Mikuláš ...	377
Alltägliche Stalinismus?	378
Karpińska G.A. – Kopczyńska-Jaworska B. – Wozniak A.: Pracować żeby żyć, żyć żeby pracować	381
S t o l i č n á, Rastislava: Keller,J.: Nedomyšlená spoločnosť.	379
Š í p k a, Miloš: Kysuce a Terchovská dolina.	248
V a n o v i č o v á, Zora: D.Forstner OSB: Świat symboliki chrześcijańskiej	246
Ročenka Spolku Slovákov z Bulharska 1992.	247

Ročenka Spolku Slovákov z Bulharska 1993	510	Z a j o n c, Juraj: J.Cíger – J.Pogády: Duševné zdravie v tisícročí Slovenska	241
Kultové a sociálne aspekty pohrebného ritu od najstarších čias po súčasnosť	507	Anotácie	
Z a j i c o v á, Katarína: Bayerische Jahrbuch für Volkskunde 1992	244	OBSAH 41. ROČNÍKA	
G.Makarovič: Votivi	245		

CONTENTS OF 41th VOLUME

STUDIES

B e n č í k o v á, Ivona: A Study of Market-Fair Songs in Slovakia	44
B e ň u š k o v á, Zuzana: Expressions of Reli- giousness in the Social Life of the Slovak Vil- lage in the 2nd Half of the 20th Century	297
B o g o c z o v á, Irena: Towards the Typology of Fairytale Titles	161
E l i á š, Pavol: Man and Flora: An Analytic Out- line of the Interaction of Man and the Environ- ment in the Territorial Model of the Dobrá Ni- va and Michalková cadastral areas	30
F a l f á n o v á, Lubica: Professional Career of Tradespeople and the Nationalization Process	139
F e g l o v á, Viera: Space as an Anthropological Phenomenon	131
J e l i n e k, Yeshayahu A.: Jews in Slovakia in the 19th Century	271
K a d l e c o v á, Andrea: The Ethnic Pluralism of a Small Farming Town in the First Half of the 20th Century and Today	171
K i l i á n o v á, Gabriela – K r e k o v i č o v á, Eva: Research on Slovak Erotic Folklore	313
K r e k o v i č o v á, Eva – K i l i á n o v á, Gab- riela: Research on Slovak Erotic Folklore	313
K o w a l s k á, Eva: Franciscan monasteries in Slovakia and the Ethnic Problem in the 17th and 18th Centuries	304
L e š č á k, Milan: Ethische Prinzipien des Fami- lienlebens in slowakischen Märchen	448
L u t h e r, Daniel: Social Conflicts in Bratislava in the Post-Overtum Years 1919-1924	16
R a t i c a, Dušan: Values within the Frames of Everyday Culture	387
S a l n e r, Peter: Tolerance and Intolerance in Capitals of Central Europe (the Bratislava Mo- del)	3
S i r o v á t k a, Oldřich: Der ethnische Humor (in German)	55
S l a v k o v s k ý, Peter: Agrarian Culture and Environment	423
Š k o v i e r o v á, Zita: Co-operation in the Rural Community	259
Z a j o n c, Juraj: Home-made Cloths in the Re- gion of South-West Zemplin (1900-1990)	397

DISCUSSION

B e n ž a, Mojmir: The Project of Slavic Ethno- logical Atlas	466
J a k u b í k o v á, Kornélia: Is the Ethnic Identifi- cation Function of Language and Culture?	60
K e r b e l i t e, Bronislava: The Truth about Man in Folk-Tale	460
L e š č á k, Milan: An Interview with Hon.Prof. Dr.Klaus Beitzl	194
An Interview with Dr. Jerzy Bartmiński	326
An Interview with Dr. Soňa Švecová	453

MATERIALS

A p á t h y o v á - R u s n á k o v á, Zora: Congre- gations of Jehovah's Witnesses in Village Communities (from a Research Report)	216
B i t u š í k o v á, Alexandra: Chrèches in Roman Catholic Churches in the Surroundings of Ban- ská Bystrica	477
C h u r ý, Slavko: Potatoes, their Growing and Diseases in the 19th Century as Reflected in Archive Material from Liptov Region	65
From the Contents of the Property Inventory of the Inhabitants in Liptov Region in the End of 18th and the First Half of 19th Century	348
M l á d e k, Jozef – Š i m k o, Dušan: Petržalka – Living Environment and its Humanization	201
P e t r á š, Milan: The Klenovec's Cheeses	338
S l a v k o v s k ý, Peter: History of One Farming Cooperative	69
S r b, Vladimír: Gypsies-Romanies in the Czech Republic in 1991	331
S t o l i č n á, Rastislava: People and Natural En- vironment in the Changing Social and Eco- nomic Situation	470
Š i m k o, Dušan – M l á d e k, Jozef: Petržalka – Living Environment and its Humanization	201
V i d o v á, Regina – Z a j o n c, Juraj: Concept, Application and Relevance of a Databasis Sys- tem and an Archive of Black-and-White Pho- tographes (FOPO) in the Institute of Ethno- logy, SAS, Bratislava	80
Z a j o n c, Juraj – V i d o v á, Regina: Concept, Application and Relevance of a Databasis Sys- tem and an Archive of Black-and-White Pho-	

tographes(FOPO) in the Institute of Ethnology, SAS, Bratislava	80	The Conference „Folklore in the Identification Process of Society”	90
HORIZONS		Ethnofilm Čadca Seen by an Ethnographer. ...	224
B e n ž a, Mojmir: Revival of Ethnographic De- partment of Matica slovenská	231	M a n n, Arne B.: Romany Issues in the Works by Prof. C.Nečas	222
Dr. Ján Kantár is Sixty	492	M u š i n k a, Mykola: The Ethnographic Activ- ities of Orest Zilynskij	102
B o t í k, Ján: Dr.György Tábori is 80.	357	P a l i č k o v á, Jarmila: The Second Conference of EASA.	95
D a n g l o v á, Olga: The Polish Towarzystwo Ludoznawcze – the Evaluation of the Func- tional Period 1989-1993	99	P a r í k o v á, Magdaléna: Symposium on Slo- vaks in Hungary.....	229
D r o b o v á, Jana: 21 Ethnomusicological Semi- nar	364	The Student Research Conference Organized by Department of Ethnology at Comenius Uni- versity in Bratislava	232
D z i e g i e l, Leszek: Anna Zambrzycka-Kuna- chowicz (1931-1993)	359	P o d o b a, Juraj: The First International Meeting „Project of Historical and Ethnological Studies of Carpathian Euroregion”	501
E l i á š o v á, Eva: Sommerakademie – Volks- kultur 1992	98	P o d o b o v á, Katarína: International Confer- ence on Folk Production and Crafts	498
F e g l o v á, Viera: Conference „Big City – a Place for Social and Cultural Innovation” in Liblice	368	P ö s s, Ondrej: Dr.Ján Tibenský turns 70	355
G a š p a r í k o v á, Viera: XIth International Congress of Slavists ended in Bratislava	495	P r a n d o v á, Elena: Rudolf Žatko and Ethno- logy	358
The Anniversary of Dr.M.Hirjak	493	P r o f a n t o v á, Zuzana: Two Conferences by Occasion of XIth International Congress of Slavists in Bratislava	226
H l ô š k o v á, Hana: XII General Assembly of Slovak Ethnological Association and the Con- ference Folk Culture and Ethnic Identification	360	Gelem, gelem, lungone dromeja	502
C h o r v á t h o v á, Lubica: A Series of Semi- nars Organized by Ethnoarcheological Section of SAS and SNS	230	S l a v k o v s k ý, Peter: Ján Hyčko (1915-1993)	87
K a d l e c o v á, Andrea: What is Hidden Behind the Acronym PPPP?	92	Š v e c o v á, Soňa: PhDr.Josef Kandert CSc. Fiftier	84
K a l a v s k ý, Michal: The Conference „Nati- onal and Confessional Minorities in Post- Communist East-Central Europe”	92	Š v e h l á k, Svetozár: A Nosegay to Dušan Holý on Occasion of his Sixtieth	221
The Exhibition „By Object-Lens of Pavol So- cháň”	101	The Final Record from the Ethnofilm Čadca 1992	101
K o v a č e v i č o v á, Soňa: Symposium on Cul- tural Boundaries and National Identity	366	The Results of Research Projects of Institute of Ethnology of Slovak Academy of Sciences and of the Department of Ethnology at Comenius University in 1992	88
K r e k o v i č o v á, Eva: Conference „National Symbols – Pan-Slavic Symbols”	228	Z a j o n c, Juraj: Exhibition from K.L. Zachar’s Collection	372
L e š č á k, Milan: To the Memory of Oldřich Sirovátka	85		

BOOK REVIEWS – ANNOTATIONS
CONTENT OF 41 VOLUME

INHALT DES 41. JAHRGANGES

STUDIEN

B e n č í k o v á, Ivona: Beitrag zum Studium der Bänkelsänge in der Slowakei	44	E l i á š, Pavol: Mensch und Flora: eine Skizze der Analyse der Interaktion „Mensch-Umwelt” in den Modellgebieten der Gemeinden Dobrá Niva und Michalková	30
B e ň u š k o v á, Zuzana: Äusserungen der Reli- giosität im sozialen Leben des slowakischen Dorfes in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhun- derts	297	F a l f a n o v á, Lubica: Professionelle Laufbahn der Gewerbetreibender und die Nationalisie- rungsprozesse	139
B o g o c z o v á, Irena: Zur Typologie der Mär- chenbenennungen	161	F e g l o v á, Viera: Raum als anthropologisches Phänomen	131

J e l i n e k, Yeshayahu A.: Juden in der Slowakei in 19. Jahrhunderts: Bemerkungen zur Geschichte	271
K a d l e c o v á, Andrea: The Ethnic Pluralism of a Small Farming Town in the First Half of the 20th Century and Today	171
K i l i á n o v á, Gabriela – K r e k o v i č o v á, Eva: Research on Slovak Erotic Folklore	313
K r e k o v i č o v á, Eva – K i l i á n o v á, Eva: Research on Slovak Erotic Folklore	313
K o w a l s k á, Eva: Franciskanerkloster in der Slowakei und das nationale Problem im 17-18. Jahrhundert	304
L e š č á k, Milan: Ethische Prinzipien des Familienlebens in slowakischen Märchen	448
L u t h e r, Daniel: Gesellschaftliche Konflikte in Bratislava (1919-1924)	16
R a t i c a, Dušan: Werte im Kontext der Änderungen der Alltagskultur	387
S a l n e r, Peter: Toleranz und Intoleranz in den Grossen Städten Mitteleuropas (Modell Bratislava)	3
S i r o v á t k a, Oldřich: Der ethnische Humor (in deutsch)	55
S l a v k o v s k ý, Peter: Agrarkultur und die Umwelt	423
Š k o v i e r o v á, Zita: Kooperation in der Dorfgemeinschaft	259
Z a j o n c, Juraj: Häusliche Produktion der Textilien in süd-westlichen Zemplín (1900-1990)	397

DISKUSSION

B e n ž a, Mojmir: Projekt des Slawischen ethnologischen Atlases	466
J a k u b í k o v á, Kornélia: Ist die ethnische Identifikation Funktion der Sprache und Kultur?	60
K e r b e l i t e, Bronislava: Die Wahrheit über den Menschen in den Volksmärchen	460
L e š č á k, Milan: Ein Gespräch mit Hon.Prof. Dr.Klaus Beitzl	194
Ein Gespräch mit Dr.Jerzy Bartmiński	326
Ein Gespräch mit Dr.Soňa Švecová	453

MATERIALIEN

A p á t h y o v á-R u s n á k o v á, Zora: Zeugen der Jehovahgemeinden in den Dorfgemeinschaften (aus dem Forschungsriport)	216
B i t u š i k o v á, Alexandra: Weihnachtsskripen in römisch-katholischen Kirchen in der Umgebung von Banská Bystrica	348
C h u r ý, Slavko: Anbau und Kartoffelkrankheiten in der Mitte des 19. Jahrhunderts im Spiegel des Archivmaterials von Liptov	65

Aus dem Inhalt der Vermögensinventare der Einwohner in Liptov-Gebiet Ende des 18. und in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts	348
M l á d e k, Jozef – Š i m k o, Dušan: Petržalka (Engerau) - Umweltbedingungen und ihre Humanisation	201
P e t r á š, Milan: Käse aus Klenovec	338
S l a v k o v s k ý, Peter: Die Geschichte einer LPG	69
S r b, Vladimír: Zigeuner-Romas in der Tschechischen Republik 1991	331
S t o l i č n á, Rastislava: Menschen und Naturumwelt in der ändernden sozial-ökonomischen Situation	470
Š i m k o, Dušan – M l á d e k, Jozef: Petržalka (Engerau) – Umweltbedingungen und ihre Humanisation	201
V i d o v á, Regina – Z a j o n c, Juraj: Bildung, Anwendung und Bedeutung des Systems der Datenbank und des Fonds der schwarzweiss fotografischer Positive (FOPO) im Ethnologischen Institut der Slowakische Akademie der Wissenschaften	80
Z a j o n c, Juraj – V i d o v á, Regina: Bildung, Anwendung und Bedeutung des Systems der Datenbank und des Fonds der schwarzweiss fotografischer Positive (FOPO) im Ethnologischen Institut der Slowakische Akademie der Wissenschaften	80

RUNDSCHAU

BÜCHERBESPRECHUNGEN – ANOTATIONEN

INHALT DES 41. JAHRGANGES

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Vydáva Národopisný ústav Slovenskej akadémie vied v Slovak Academic Press, spol. s r.o.

Ročník 41, 1993, číslo 4
Vychádza štvrtročne

Hlavný redaktor:
PhDr. Milan Leščák, CSc.

Výkonná redaktorka:
PhDr. Zora Vanovičová

Redakčná rada: PhDr. Stanislav Brouček, CSc., Doc. Lubica Droppová, CSc., PhDr. Božena Filová, CSc., Doc. Emília Horváthová, DrSc., PhDr. Václav Hrníčko, PhDr. Josef Jančár, CSc., PhDr. Milan Kiripolský, PhDr. Soňa Kovačevičová, DrSc., PhDr. Eva Krekovičová, CSc., PhDr. Martin Mešša, PhDr. Ján Mjartan, DrSc., Prof. Ján Podolák, DrSc., PhDr. Zora Rusnáková, CSc., PhDr. Peter Salner, CSc., PhDr. Miroslav Válka, CSc.

Adresa redakcie: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava
Registr. č. 7901

Cena 39,- Sk (jednotlivé číslo), celoročné predplatné 156,- Kčs
Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma Slovak Academic Press,
spol. s r. o. P.O. BOX 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences

Vol. 41, 1993, Number 4

Editors: Milan Leščák, Zora Vanovičová

Address of Editor: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P.O. BOX 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava,
Slovakia and Slovart, A.C., odd. časopisov, Jakubovo nám. 12, 811 09 Bratislava

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences

Année 41, 1993, No 4

Rédacteurs: Milan Leščák, Zora Vanovičová

Adresse de la rédaction: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava, Slovaquie

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

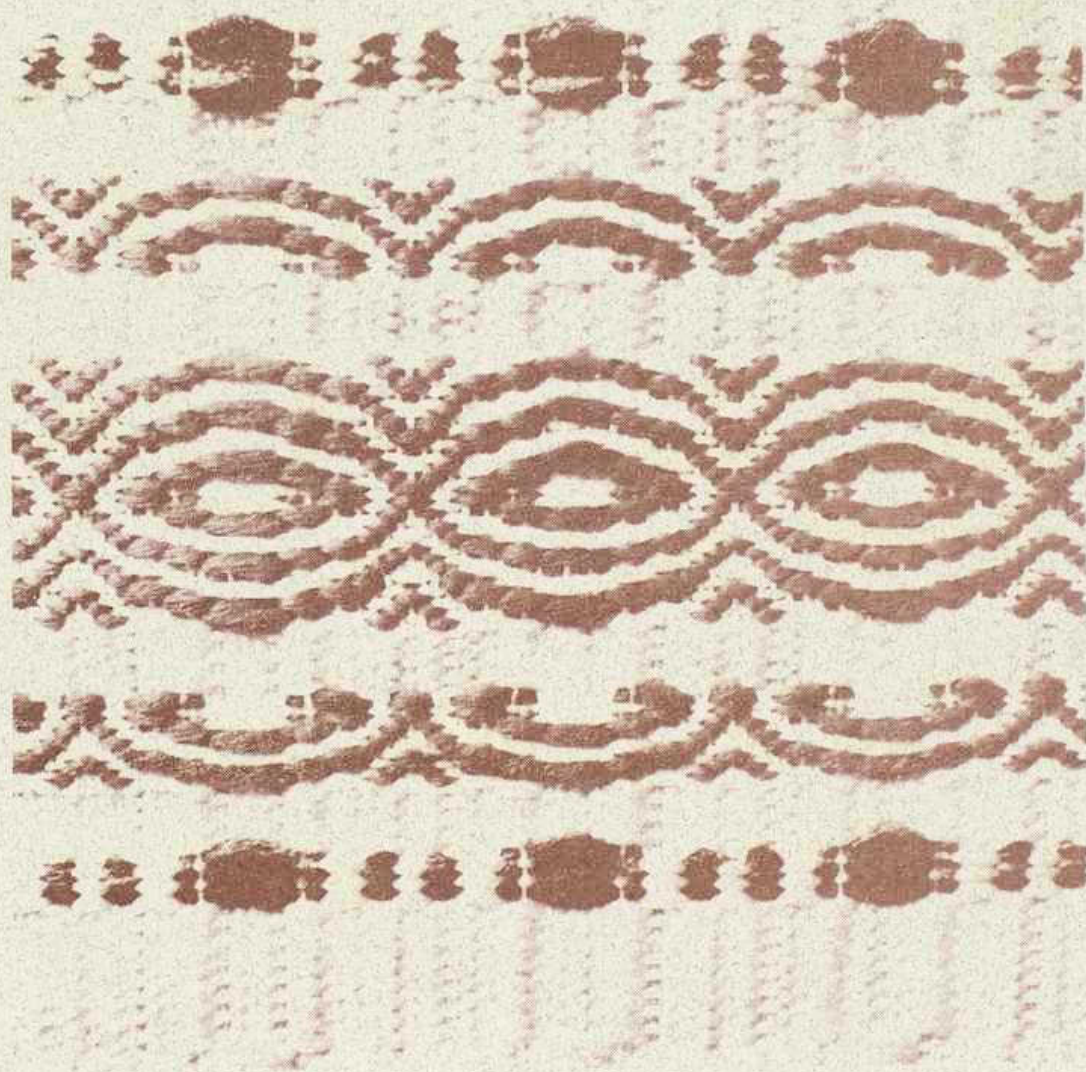
Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 41, 1993, Nr. 4

Redakteure: Milan Leščák, Zora Vanovičová

Redaktion: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava, Slovakia

SLOVENSKÝ NÁRODOPIIS

MIČ 49 616

SAP
SLOVAK ACADEMY OF SCIENCES